

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Wojciech Kościółek (spr.)
Sędziowie:	SSA Barbara Górczanowska SSO del. Barbara Baran
Protokolant:	st.sekr.sądowy Beata Lech

po rozpoznaniu w dniu 25 listopada 2015 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa K. K.

przeciwko B. K.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 23 kwietnia 2015 r. sygn. akt I C 2021/13

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 5.400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;**

3. **przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie na rzecz radcy prawnego O. J. kwotę 6.642 zł (sześć tysięcy sześćset czterdzieści dwa złote) w tym 1.242 zł podatku od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia kuratora pozwanej w postępowaniu apelacyjnym;**

4. **nakazuje pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 6.642 zł (sześć tysięcy sześćset czterdzieści dwa złote) tytułem niepokrytych kosztów wynagrodzenia kuratora pozwanej w postępowaniu apelacyjnym**

SSA Barbara Górczanowska SSA Wojciech Kościółek SSO Barbara Baran (del.)

UZASADNIENIE

Powódka K. K. w pozwie z dnia 18 października 2011 r. skierowanym przeciwko B. K. domagała się :

nakazania pozwanej złożenia oświadczenia woli o treści: "B. K. oświadcza, że w wyniku odwołania darowizny objętej aktem notarialnym z dnia 30 marca 2004r., Rep. (...)przenosi zwrotnie na rzecz darczyńcy, tj. K. K., udział wynoszący 1/2 części w nieruchomości położonej w K., jedn. ewid. K., stanowiącą samodzielny lokal mieszkalny nr (...), znajdujący się w budynku m(...)przy ul. (...) w K., dla której to nieruchomości Sąd Rejonowy (...)w K. IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...)";

nakazania pozwanej złożenie oświadczenia woli o treści: "B. K. oświadcza, że w wyniku odwołania darowizny objętej aktem notarialnym z dnia 17 września 2008r. Rep.(...)przenosi zwrotnie na rzecz darczyńcy, tj. K. K.: własność nieruchomości położonej w W., gmina N., składającej się z działek: nr (...) o powierzchni 0,2300ha oraz nr(...)o powierzchni 0,3700ha, dla której to nieruchomości Sąd Rejonowy w W. VII Zamiejskowy Wydział Ksiąg Wieczystych w N. prowadzi księgę wieczystą nr (...) i własność nieruchomości położonej w N., gmina N., składającej się z zabudowanej działki: nr (...) o powierzchni 0,0693ha, dla której to nieruchomości Sąd Rejonowy wW.VII Zamiejskowy Wydział Ksiąg Wieczystych w N. prowadzi księgę wieczystą nr (...)".

Kurator ustanowiony dla nieznaney z miejsca pobytu pozwanej, w odpowiedzi na pozew z dnia 20 lutego 2014 r. wniósł o oddalenie powództwa i przyznanie mu wynagrodzenia za pełnienie funkcji kuratora. Zarzucił, iż z samych twierdzeń pozwu wynika, że powódka dowiedziała się o rażącej niewdzięczności pozwanej w 2009 r., wobec czego oświadczenie o odwołaniu darowizny zostało złożone po upływie terminu przewidzianym w art. 899 § 3 k.c. i co za tym idzie jest bezskuteczne.

Dalej kurator zarzucił, że w przypadku stron nie można mówić o rażącej niewdzięczności w przypadku drobnych czynów, ale o niewykraczających poza zwykłe konflikty życiowe, sprzeczki. W tej sytuacji konieczne jest zbadanie motywów zachowania pozwanej. Następnie kurator zarzucił, że oświadczenie o odwołaniu darowizny nie dotarło do pozwanej. W jego ocenie powódka nie wykazała, że oświadczenie to dotarło do pozwanej, a także, iż zostało wysłane na adres przebywania w tym czasie pozwanej. Na wypadek przyjęcia, że oświadczenie o odwołaniu darowizny nastąpiło w niniejszym postępowaniu, zarzucił, iż nastąpiło to po terminie.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Krakowie uwzględnił powództwo obciążając pozwaną kosztami procesu oraz kosztami sądowymi, których nie pokryła powódka.

W motywach orzeczenia wskazał Sąd Okręgowy na następujące okoliczności faktyczne;

Powódka jest matką pozwanej. Powódka K. K. i jej mąż, a ojciec pozwanej, S. K. zawarli w dniu 30 marca 2004 r. z pozwaną B. K. umowę darowizny, na mocy której darowali pozwanej spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) w budynku nr (...) przy ul. (...) w K. wraz z wkładem budowlanym i przynależnościami. W umowie tej pozwana ustanowiła na rzecz powódki i S. K. nieodpłatne, dożywotnie prawo użytkowania objętego umową lokalu.

Powódka K. K. zawarła w dniu 17 września 2008 r. z pozwaną B. K. umowę darowizny, na mocy której darowała pozwanej nieruchomość położoną w W. składającą się z niezabudowanych działek nr (...) o powierzchni 23 a i (...) o powierzchni 37 a objętą księgą wieczystą nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy wW.VII Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w N. oraz nieruchomość położoną w N. stanowiącą zabudowaną działkę nr (...) o powierzchni 6a93m2 objętą księgą wieczystą nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w W.VII Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w N.. W umowie tej pozwana ustanowiła na rzecz powódki nie odpłatne, dożywotnie prawo użytkowania całej nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...).

Pozwana była osobą skrytą. Miała dobry kontakt z ojcem. Po szkole maturalnej pojechała do Francji i wróciła z chłopakiem. Urodziła dziecko, którym dobrze się wówczas zajmowała. Po zawarciu przez strony umów darowizny ich stosunki przez pewien czas układały się poprawnie.

Relacje pogorszyły się już w 2009 r. Powódka przebywała w szpitalu około miesiąca, zaś pozwana odwiedziła matkę tylko raz.

Po wyjściu ze szpitala powódka była w domu opieki, gdyż nie miał się nią kto zająć.

Pobyt powódki w tym ośrodku zorganizował proboszcz parafii, do której przynależy powódka. Pozwana utrzymywała z powódką normalne kontakty aż do 2010 r. Zachowanie pozwanej wobec powódki zmieniło się po wakacjach 2010 r., które spędziła nad morzem.

Powódka podejrzewała córkę o kontakt z sektą. Nadto pozwana uniemożliwiła kontakt ojcu dziecka z chłopcem.

Od tej pory pozwana zerwała z powódką kontakt, nie odwiedzała jej, nie dzwoniła do niej, nie odbierała telefonów od niej.

Od 2010 r. powódka nie spędza świąt z pozwaną i jej synem, nie ma kontaktu z wnukiem. Pewnego dnia pozwana wyszła z dzieckiem i już nie wróciła.

Powódka wraz z partnerem pozwanej szukali pozwanej i dziecka, zgłaszali ten fakt do instytucji zajmujących się poszukiwaniem zaginionych osób, zgłosili ten fakt także na policję.

Pozwana nie zaprosiła powódki na uroczystość pierwszokomunijną jej syna, powódka wybrała się na uroczystość ze znajomą, gdyż obawiała się reakcji córki. Powódka chciała nawiązać kontakt z pozwaną, wyjaśnić przyczyny jej zachowania. W tym celu dzwoniła do pozwanej, pisała do niej listy, na które nie otrzymała odpowiedzi.

Powódka mieszka sama, utrzymuje się z emerytury. Jest osobą schorowaną, ma wszczepioną endoprotezę, porusza się o kulach.

Powódki nie stać na ogrzewanie dużego domu, dlatego w domu jest zimno. Powódce pomagają sąsiedzi, proboszcz i pracownicy parafii. Powódka korzysta z darmowych obiadów, które są przywożone do jej domu. Korzystała z pomocy z opieki społecznej, za co musi uiszczać opłaty. K. K. przeżywa brak kontaktu z córką, nie rozumie przyczyn zachowania córki, tęskni za nią i wnukiem.

Pozwana przebywa aktualnie we Francji.

Jest widywana w parkach, nie ma stałego miejsca zamieszkania, okresowo mieszka u znajomych.

Syn pozwanej przebywa w Domu Dziecka. Pozwana nie chce utrzymywać kontaktów z matką, obwinia ją o niepowodzenia życiowe. Pozwana leczyła się kilka lat temu psychiatrycznie.

Powódka pisała do córki listy, w których prosiła o kontakt, pytała pozwaną o jej sprawy, zapraszała do siebie. Na listy te powódka nie otrzymała żadnej odpowiedzi.

Pozwana wraz z synem nie przebywa w swoim mieszkaniu od dnia 22 października 2011 r., w związku z czym ojciec jej syna zgłosił Policji zaginięcie pozwanej i dziecka.

Powódka cierpi na liczne schorzenia, miała złamane obie nogi, przeszła operację wszczepienia endoprotezy, operację oczu, choruje na nerki i tarczycę.

Pismem z dnia 2 sierpnia 2011 r. powódka skierowała do pozwanej oświadczenie o odwołaniu darowizn z 30 marca 2004 r. i 17 września 2008 r. Jako przyczynę odwołania wskazała rażącą niewdzięczność pozwanej wobec niej polegającą na stałym braku pomocy oraz swoją trudną sytuację materialną. Pismo zostało wysłane listem poleconym na adres: K. ul. (...). Pismo nie zostało odebrane przez pozwaną, wobec czego powódka wysłała je ponownie w dniu 8 września 2011 r. wzywając jednocześnie pozwaną do stawienia się w dniu 27 września 2011 r. u notariusza celem

przeniesienia na jej rzecz własności darowanych pozwanej nieruchomości. W dniu 27 września 2011 r. u notariusza stawiła się jedynie powódka.

Powyższe okoliczności – w ocenie Sądu Okręgowego – usprawiedliwiały powództwo.

Powódka w piśmie z dnia 2 sierpnia 2011 r., skierowanym do pozwanej, odwołała darowizny uczynione na jej rzecz w dniu 30 marca 2004 r. i 17 września 2008 r. Jako przyczynę odwołania darowizny wskazała stały brak pomocy i ograniczenie przez pozwaną kontaktu z powódką oraz ciężką sytuację finansową powódki.

Zachowanie pozwanej zdaniem Sądu I instancji wyczerpuje przesłankę rażącej niewdzięczności (art. 898 § 2 k.c.) , zaś oświadczenie powódki o odwołaniu darowizny złożone zostało pozwanej w ustawowym terminie (art. 899 § 3 k.c.) i w odpowiedniej formie (art. 900 k.c.), z którym pozwana miała zachowaną możliwość zapoznania się (art. 61 § 1 k.c. i art. 139 k.p.c).

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c., mając na uwadze zasadę odpowiedzialności za wynik procesu. W punkcie IV wyroku Sąd przyznał ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie na rzecz kuratora r.pr. O. J. kwotę 15.498 zł w tym 23 % podatku VAT tytułem wynagrodzenia za pełnienie funkcji kuratora procesowego dla pozwanej. O wynagrodzeniu kuratora ustanowionego dla pozwanej orzeczono na podstawie § 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. 2013, poz. 1476) w zw. z § 6 pkt. 7 oraz 12 ust. 1 punkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu za czynności w postępowaniu przed tut. Sądem i postępowaniu apelacyjnym przed Sądem Apelacyjnym. Na powyższą kwotę składało się wynagrodzenie w kwocie 12.600 zł (7.200 zł + 75 % z 7.200 zł) oraz podatek VAT 2.898 zł.

Apelację od wyroku złożyła pozwana reprezentowana przez kuratora dla osoby nieznanej z miejsca pobytu zaskarżając wyrok w części uwzględniającej powództwo oraz w zakresie dotyczącym obciążenia pozwanej kosztami.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła;

- błąd w ustaleniach faktycznych, że pozwana dopuściła się rażącej niewdzięczności, w sytuacji w której źródłem nieporozumień stron były drobne nieporozumienia, powodujące niechęć utrzymywania kontaktów;
- nierozpoznanie istoty sprawy przez nie wypowiedzenie się w kwestii czy złożenie oświadczenia o odwołaniu darowizny i wysłanie go na adres pozwanej pomimo, że pod tym adresem nie zamieszkuje było skuteczne;
- naruszenie przepisów prawa procesowego, a to art. 233, 98 i 102 k.p.c.
- naruszenie przepisów prawa materialnego przez błędne zastosowanie art.898 § 2 k.c., przez niezastosowanie art. 899 § 1 k.c., przez wadliwe zastosowanie art. 61 § 1 k.c. i w tym ostatnim aspekcie art. 6 k.c., skoro powódka nie wykazała, by oświadczenie o odwołaniu darowizny zostało skutecznie złożone pozwanej.

Na tych podstawach domagała się zmiany wyroku w zaskarżonej części przez oddalenie powództwa i obciążenia powódki kosztami na rzecz pozwanej.

Powódka wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów.

Rozpoznając apelację zważył Sąd Apelacyjny co następuje;

apelacja jako bezzasadna podlega oddaleniu.

Zagadnieniem podstawowym dla sprawy jest wyjaśnienie, czy oświadczenie powódki o odwołaniu darowizny z sierpnia 2011r. zostało złożone pozwanej w sposób zapewniający możliwość zapoznania się z nim przez pozwaną.

W ocenie Sądu Apelacyjnego - w sytuacji, gdy osoba fizyczna, mając realną możliwość zapoznania się z treścią oświadczenia woli innej osoby, z własnej woli, celowo, nie podejmuje przesyłki zawierającej to oświadczenie, należy przyjąć, iż zostało mu ono skutecznie złożone.

Ustalenie "możliwości zapoznania się z treścią oświadczenia woli" jest niewątpliwie elementem stanu faktycznego sprawy. Nie należy jej wobec tego pojmować abstrakcyjnie i hipotetycznie, w oderwaniu od rzeczywistych, konkretnych okoliczności sprawy. W związku z tym, nieodebranie pisma u operatora pocztowego może, ale nie musi być uznane za zdarzenie równoznaczne z dojściem jego treści do wiadomości adresata.

Sposób prawidłowego doręczenia przesyłek przez operatora pocztowego określają przepisy prawa pocztowego (obowiązującego w 2011r. a w szczególności rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 9 stycznia 2004 r. w sprawie warunków wykonywania powszechnych usług pocztowych (Dz. U. z 2004.5.34 z późn. zm.), w świetle których, w przypadku braku możliwości doręczenia przesyłki rejestrowanej adresatowi lub innym uprawnionym osobom pozostawia się zawiadomienie o próbie jej doręczenia w skrzynce do doręczenia korespondencji wraz z informacją o miejscu i czasie odebrania w placówce oddawczej operatora. Awizowana przesyłka powinna być odebrana w terminie 14 dni, liczonym od dnia następnego po dniu doręczenia zawiadomienia.

W tym zakresie apelacja pozwanej trafnie zarzuca brak ustaleń faktycznych w sprawie, a dotyczących tego czy w okresie od sierpnia do września 2011r. pozwana mogła zapoznać się z treścią oświadczenia powódki o odwołaniu darowizny. Tym niemniej – co wynika z zeznań świadka J. F. – okoliczność ta (wskazywana w pozwie powódki) jest możliwa do ustalenia, skoro z zeznań tych (k.275) wynika, że do października 2011r. pozwana przebywała w Polsce pod wskazanym adresem przy ul.(...) w K.. Nie ma przy tym podstaw, by uznać tę okoliczność faktyczną za nieprawdziwą, zwłaszcza w kontekście wysyłanej pod ten adres dalszej korespondencji powódki do pozwanej oraz przesłuchania pozwanej w sprawie z którego wynika, że pod tym adresem mieszkała pozwana ze swoim partnerem życiowym (k.305 i 307 akt) opuszczając to mieszkanie bez powiadomienia o tym swojego partnera oraz powódki (co doprowadziło także w późniejszym czasie do bezskutecznych w ostatecznym rezultacie poszukiwań pozwanej).

Fakty te nie są podważane przez stronę pozwaną (która nie wniosowała w tym zakresie dowodu chociażby z zeznań osoby mieszkającej w tym czasie z pozwaną), jak i brak jest podstaw dla uznania, by operator pocztowy zaniechał swoich powinności w zakresie pozostawienia dla pozwanej stosownych powiadomień w skrzynce pocztowej właściwej dla adresu ówczesnego zamieszkania pozwanej. Wszystko to prowadzi do wniosku, że pozwana miała realną możliwość zapoznania się z treścią oświadczenia woli powódki i w konsekwencji oświadczenie to zostało jej skutecznie złożone w rozumieniu art. 61 k.c. Z powyższych względów zarzuty apelacji dotyczące niewyjaśnienia w dostateczny sposób tej okoliczności należy uznać za nieuzasadnione i to bez względu na poprawność formy podniesionego w tym zakresie zarzutu apelacji, jak i z uwagi na wadliwość oceny Sądu I instancji poszukującego podstawy prawnej w art. 139 k.p.c. W tym kontekście zarzut naruszenia art. 6 k.c. jest także nieusprawiedliwiony.

W pozostałym zakresie Sąd Apelacyjny za własne uznaje ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji i w całości podziela ich ocenę prawną.

W szczególności mające podstawę w twierdzeniach faktycznych pozwu okoliczności dotyczące wzajemnych relacji stron, potwierdzone zostały dowodami przeprowadzonymi w sprawie, zaś apelacja poza własną próbą zdezawuowania skali ich znaczenia w stosunkach między stronami nie zawiera argumentów pozwalających uznać, że ustalenia te są błędne, czy też niezgodne z doświadczeniem życiowym lub zasadami logiki. W konsekwencji zarzut błędów w ustalenia faktycznych, czy naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów uznać należy za chybiony. Nie jest także i tak, by poczynione w sprawie ustalenia faktyczne nie wyczerpywały pojęcia „rażącej niewdzięczności” o jakiej mowa w art. 898 § 2 k.c. i aby posiadały cechę „drobnego konfliktu życiowego”. Ustalone w sprawie fakty związane z odmową nie tylko pomocy ale jakiegokolwiek zainteresowania przez pozwaną (córkę powódki) starszą, schorowaną i wymagającą

stałej opieki powódką (matka pozwanej) wyczerpują ustawową przesłankę z cytowanego przepisu. Nie budzi bowiem wątpliwości wiek powódki, brak rodzinnego wsparcia, czy fakt poruszania się jej o kulach, tudzież nieznaczny poziom zamożności. Brak w jej bezpośrednim środowisku innych (poza pozwaną) osób bliskich czyni jej samotność uciążliwą i to mimo, że powódka nie uczyniła w relacjach z pozwaną nic, co w świetle doświadczenia życiowego mogłoby chociaż w minimalnym stopniu usprawiedliwić postawę pozwanej. W tych okolicznościach mające miejsce porzucenie matki przez córkę jest moralnie rażąco naganne i jako takie usprawiedliwia co do zasady roszczenie powódki.

Nie jest zasadny także zarzut naruszenia art.899 § 3 k.c. W szczególności bieg terminu określonego powyższym przepisem rozpoczyna się nie tylko wraz z pierwszym aktem niewdzięczności obdarowanego, lecz z każdym kolejnym, z którym darczyńca łączy niewdzięczność obdarowanego. Dołączona do akt korespondencja powódki do pozwanej z okresu poprzedzającego odwołanie darowizny, jak i zeznania świadków przesłuchanych w sprawie usprawiedliwiają tezę, że mimo trwającej od 2009r. nagannej postawy pozwanej powódka oczekiwała w usprawiedliwiony sposób zmiany postawy pozwanej i dopiero wydarzenia po wakacjach 2010r. ,kiedy pozwana ostatecznie zerwała wszelkie kontakty z matką przekonały powódkę co do braku po stronie pozwanej przywrócenia właściwych relacji rodzinnych i w konsekwencji doprowadziły powódkę do złożenia w sierpniu 2011r.(a więc w okresie rocznym) oświadczenia o odwołaniu darowizny.

Nie jest zasadny zarzut naruszenia przepisów regulujących zasady rozliczeń kosztów sądowych i kosztów procesu. W polskim systemie prawnym obowiązuje zasada odpowiedzialności strony za wynik procesu. Brak jest w sprawie szczególnych okoliczności umożliwiających odstępnie od tej zasady. Fakt ukrywania się pozwanej przed powódką i to mimo posiadanej przez nią wiedzy o sytuacji bytowej matki nie jest szczególną sytuacją o jakiej mowa we wskazanym przepisie, skoro nie sposób jest inaczej niż krytycznie ocenić woli pozwanej. Istota odpowiedzialności cywilnej każdej osoby łączy się bowiem z zachowaniem, które znajduje swoje oparcie w faktach. Gdy te ostatnie nie wykluczają takiej odpowiedzialności bądź nie wywołują chociażby w subiektywnym przekonaniu usprawiedliwienia przed jej przypisaniem, to i w zakresie kosztów nie ma podstaw dla odstąpienia od ustawowej reguły przewidzianej art. 98 k.p.c. Także fakt, że pozwana jest reprezentowana przez kuratora dla osoby nieznanej z miejsca pobytu w toku postępowania w trwającej 4 lata sprawie (kiedy nie zdołano ustalić miejsca pobytu pozwanej – poza określeniem miejscowości P.) nie jest szczególną okolicznością, skoro zważy się zakres obowiązków kuratora (w tym poszukiwanie pupila), jak i jego zawodowe przygotowanie (radca prawny)dla ochrony interesów procesowych strony.

Mając to wszystko na uwadze orzekł Sąd Apelacyjny jak w wyroku na podstawie wskazanych przepisów a nadto art.385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na zasadzie art. 98 k.p.c. uznając brak podstaw dla odstąpienia od obciążania pozwanej kosztami z przyczyn analogicznych co wskazane wyżej w motywach zaskarżonego orzeczenia. O wynagrodzeniu kuratora ustanowionego dla pozwanej orzeczono na podstawie § 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. 2013, poz. 1476) w zw. z § 6 pkt. 7 oraz 13 ust. 1 punkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu za czynności w postępowaniu.

SSA B.Górczanowska SSA W.Kościółek SSO B.Baran (deleg.)